

XI. MİLLİ TÜRKOLOJİ KONGRESİ BİLDİRİLERİ

11-13 KASIM 2014

CİLT 1

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR DAİRE BAŞKANLIĞI
KÜLTÜREL ETKİNLİKLER MÜDÜRLÜĞÜ

XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildiri Kitabı

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Adına Sahibi
Kültür Daire Başkanı
Abdurrahman ŞEN

Genel Yayın Yönetmeni
İsmet GÜLEN

Yayın Koordinatörü
Murat ARSLAN

Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. A. Azmi BİLGİN

Editörler

Doç. Dr. Sinan ÇİTÇİ
Yrd. Doç. Dr. Ömer KUL
Yrd. Doç. Dr. Kadriye Figen VARDAR
Öğr. Gör. Dr. Fatma Meliha ŞEN
Arş. Gör. Selim AHMETOĞLU
Arş. Gör. Filiz FERHATOĞLU
Arş. Gör. Harun KORKMAZ
Arş. Gör. Yusuf ÜNAL
Arş. Gör. Berker KESKİN
Arş. Gör. Uğur TUNCEL
Ferudun AY
Recai DEMİR

Grafik Tasarım
Ferhat ACAR

Baskı - Cilt
Pelikan Basım
Tel: 0212 613 79 55

Baskı Tarihi
Ağustos 2015-İstanbul

Organizasyon
Kültür A.Ş.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı Kültürel Etkinlikler Müdürlüğü
19 Mayıs Mah. Aytekin Kotil Cad. İBB Ek Hizmet Binası No:8/A Kat:6 Şişli/İstanbul - 02123126300

	The Unpublished Poems Of Sultan Mehmed II the Conqueror (Avni)	543-555
Nadir İLHAN	Oğuz Türkçesinin Kuruluş Metinlerinden Salsal-Nâme One of the Establishment Period Texts of the Oghuz Turkish: Salsal-Nâme	557-572
Nesrin KARACA	Abdülhak Şinasi Hisar'ın Sanatçı Düzleminde Pierre Loti Biyografisi ve Tarihi Arka Plan The Biography of Pierre Loti and its Historical Background in the Artistic Realm of Abdülhak Şinasi Hisar	573-602
Nesrin MENGİ	Bir Ölüm Yazısı: Nekroloji An Article of Death: Necrology	603-612
Nevzat ÖZKAN	Kitany Adı Üzerine On the Name Kitany	613-628
Oktay YİVLİ	Anlatı Grameri Narrative Grammar	629-644
Ömer YAĞMUR	XVII. ve XIX. Yüzyıllar Arasında Avrupalılar Tarafından Yazılan Türkçe Gramerlerde İzlenen Metot Üzerine On the Methodology of Turkish Grammars Written by Europeans Between XVII th and XIX th Centuries	645-663
Özcan TABAKLAR	Göktürk Harfli Metinlerde “-P” Zarf-Fiilinin Üzerine Bazı Dikkatler Certain Attentions About -P Gerund at Göktürk-Lettered Texts	665-671
Sadettin ÖZÇELİK	Bir Tamir Etrafında Dede Korkut Nüshaları Üzerine Bazı Düşünceler Some Thoughts on Copies of Kitab-ı Dede Korkut According to a Text Repair	673-682
Sadık ARMUTLU	Klasik Şiirde Bir Tür: Hadari Gazel A Genre in Divan Poetry: Hadhari Ghazal	683-739
Saim SAKAOĞLU	Anadolu ve Türkmenistan'da Taş Kesilen Buğday Yığınları Üzerine An Analysis of Petrificated Wheat Piles in Turkmenistan and Anatolia	741-750
Savaşkan Cem BAHADIR	Nedim'in Gazellerindeki Dört Üslup Four Literary Style In Nedim's Ghazals	751-762
Selahittin TOLKUN	Modern Uygur Türkçesinde Şahıs Eki Bulunmayan Yüklemeler	

Anlatı Grameri

Oktaç YIVLİ*

Özet

Kısa öykü üzerine yapılan incelemede kurmaca anlatının birimlerini oluşturan sahne, tablo, özetleme, yorumlama gibi yapıların farklı kipsel kategorilerle aktarıldığı gözlemlenmiştir. Anlatıdaki işlevlerinden hareket edilerek bu kiplerin her birine anlatı bilimine uygun birer ad verilmiştir. Görülen geçmiş zamana temel öyküleme kipi, şimdiki zamanın hikâyesine ikincil öyküleme kipi, tablolarda karşımıza çıkan şimdiki zamanın hikâyesine betimleme kipi, öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesine geçiş kipi, geniş zamanın hikâyesine özetleme kipi, geniş zamanayorumlama kipi, gelecek zamanın hikâyesine ise erken anlatma kipi adları verilerek bunlar kavramlaştırılmıştır. Sahnelerin aktarımında ortaya çıkantemel öyküleme kipinin kullanımı iki türlü gerçekleşmektedir: İlki saf biçimde yalnızca temel kipin kullanılması, diğeri temel kipin öteki kiplerle birlikte kullanılması. İkincil öyküleme kipianlatıda nadiren kendi başına görülmekte, çoğunlukla temel öyküleme kipine yardımcı olmak üzere tekdüzeliği kırmak için kullanılmaktadır. Onun bir başka işlevi, temel öyküleme kipiyle aktarılamayacak eylemlerianlatmaktır. Üçüncü işlevi şimdilik sanısı uyandırmaktır. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesinden oluşangeçiş kipi, hikâyenin uzak geçmişte yaşandığını belirtmek için öykülerin hemen başında kullanılabilmektedir. Bu kipin ikinci işlevi ise eylemler arasındaki zamansal hiyerarşiyi belirtmektir. Özetlemeler genellikle özetleme kipi olan geniş zamanın hikâyesiyle verilmekle birliktebu bölümlerde çeşitli anlamsal geçişleri ifade edebilmek için görülen geçmiş zaman ve şimdiki zamanın hikâyesinden de yararlanılmaktadır. Betimlemeler esas olarak aynı zamanda ikincil öyküleme kipi olan şimdiki zamanın hikâyesiyle yapılmaktadır. Yorumlama bölümlerinde geniş zaman kipi kullanılmakta, bu sayede bu

* Doç. Dr., Nevşehir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, oktayyivli@hotmail.com

bölümlerde anlatılan olguların her zaman için geçerli olduğu ima edilmektedir. Öykü karakterlerinin gelecek tasarılarını, planlarını, hülyalarını önceden aktarmak için kullanılan form erken anlatma kipidir. Bu tip anlatım, dil bilimsel olarak gelecek zamanın hikâyesiyle gerçekleştirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Anlatı, anlatı grameri, kısa öykü, anlatı kipleri.

Narrative Grammar

Abstract

It is observed by examining short stories that the units of fictional narrative units such as scene, view, summarization and interpretation are transferred in different narrative modes. Based on the functions of narration, the tenses are named in accordance with narratology. Simple past tense is called as *primary narrative mode*, past continuous tense is called as *secondary narrative mode*, past continuous tense used in views is called as *descriptive mode*, past perfect tense is called as *transitive mode*, the patterns "used to" and "would" are called as *summative mode*, simple present tense is called as *interpretive mode*, the pattern "was/were going to" is called as *preceding narrative mode*. In the narration of scenes, primary narrative mode is used in two different ways; alone and with other modes. Secondary narrative mode is rarely used alone but it is generally used with primary narrative mode in order to prevent monotony. Other two functions of secondary narrative mode are to describe actions that cannot be expressed by primary narrative mode and to create sense of for the time being. Transitive mode is used right at the beginning of the story to describe the event has happened so long ago. In addition, it is used to indicate temporal hierarchy of events. Summarization is usually expressed by summative mode but sometimes simple present and past continuous tenses can be used in these sections in order to reflect semantic transitions. Description is basically expressed by secondary narrative mode. Interpretation is reflected by simple present tense so as to indicate the phenomena are valid for anytime. Preceding narrative mode is used to express dreams, plans and projects of the characters in the story. The mode is grammatically carried out by the pattern "was/were going to".

Keywords: Narration, narrative grammar, short story, narrative modes.

Uzunca bir süredir kısa öykü üzerine yaptığımız araştırma ve incelemeler sırasında kurmaca anlatının birimlerini oluşturan sahne, tablo, özetleme, yorumlama gibi yapıların her birinin kendine özgü dil bilgisel kiplerle düzenlendiğini fark ettik. Bu durumun, anlatı grameri ya da kurmaca anlatıda kip terimleriyle ifade edilebileceğini düşündük. İlk Cemil Süleyman'ın kısa anlatıları üzerine yaptığımız çözümlemede¹ belirlediğimiz kipsel kategoriler, bu bildiride daha geniş bir öykücü ve öykü dağarcığı üzerine uygulanmıştır. Yeni çalışma, önceki saptamalarımızı doğrulamış ancak ilk çalışmada elde edilen bilgilere yenilerini eklememiz gerekmiştir.

Anlatı grameri konusu geliştirilirken öyküleme ya da başka bir ifadeyle söylem odağa alınmış, kipi hikâyedeki² görünümüne bakılmamıştır. Hem gerçek hayatta olduğu gibi her türlü kipi hikâyede kullanılma potansiyeli hem de anlatı biliminin temel sorunsalının öykülemenin doğası olması, incelememizi hikâye düzleminde uzak tutmuştur.

Çalışmada kipler üzerinden bir *anlatı grameri* oluşturma denemesine girişilmiş; anlatı birimlerinin meydana getiren yapıların aktarımında kullanılan kipler kavramlaştırılmış, anlatıdaki işlevlerinden yola çıkılarak bu bağlam içinde formlar temel öyküleme kipi, ikincil öyküleme kipi, geçiş kipi, özetleme kipi, betimleme kipi, yorumlama kipi ve erken anlatma kipi olmak üzere yedi kategoriye ayrılmıştır.

1. Temel öyküleme kipi

Görülen geçmiş zaman ya da dil bilgisel terimlerden sıyrılarak ifade edersek yakın geçmiş zaman formunu *temel öyküleme kipi* olarak adlandırıyoruz. Öykünün çekirdeğini oluşturan hikâye genellikle bu kiple anlatılmakta; kısa kurmaca anlatının temel birimi olan anlatımlı ve dramatik sahneler bu formla aktarılmaktadır. Bu kipi sahnelerdeki kullanımı iki türlü gerçekleşmektedir: biri söylemin saf biçimde yalnızca temel kiple düzenlenmesi, diğeri bu formun çeşitli işlevleri yerine getiren kiplerle birlikte kullanılması. Sahnenin bu karma aktarımında temel öyküleme kipi nin yanı sıra ikincil öyküleme ve geçiş kipi den de yararlanılmaktadır.

“Ertesi günü ikinci çayına beni otele davet etti. Dudaklarımda hâlâ o burkulmuş yerin acısı, başım uğultular içinde, yüzüm kıpkırmızı eve nasıl gittim?.. Allah bilir... Yine top oynamışsın, terlisin dediler. O gece

1 Oktay Yivli, *Cemil Süleyman'ın Öyküleri*, Ürün Yayınları, Ankara, 2013, s. 123-146.

2 Tomris Uyar ve Necip Tosun'un tutumuna uyarak türün adı için öykü terimini, öyküde yer alan olay/olaylar için hikâye terimini kullanıyoruz.

*sabahlara kadar ateşler içinde sağdan sola, soldan sağa dönerek uykuyu bekledim. Gözlerimden hayali **silinmedi**, burulmuş dudağımın acısı **dinmedi**; of, bu ilk muhabbet!..*

*Ya sabahleyin vapur kalkar gidiverirse ya beni unuttuysa... diye **inledim**. Öğleyin giyinirken birdenbire bir şey hatırıma **geldi**. Oraya gittim, iyi... Fakat ne olacak?.. İçime tuhaf bir korku **geldi**, tehlikeler, felaketler, bilmediğim insanlar..” (F. Celaleddin 1923: 91-92)*

Yukarıdaki anlatımlı sahneyi kip bakımından incelediğimizde “davet etti, gittim, dediler, bekledim, silinmedi, dinmedi, inledim, geldi” olmak üzere parçada yer alan bütün eylemlerin temel öyküleme kipiyle düzenlendiğine tanık oluyoruz. Burada hikâye ya da diğer bir söyleyişle olay, temel kipin dışında başka bir anlatı formu kullanılmadan tam bir saflıkla söylemleştirilmiştir.

*“Ev sahipleri, misafirlerine nezaket **gösterdiler**. Hanım, salon kapısına kadar **geldi**; damat merdiven başına kadar takip **etti**. Her zaman buyurmasını, evlerine şeref verdiğini, teşerrüf ettiklerini **söylediler**. Hizmetçi kız, kemali nezaketle şapkasını, bastonunu **uzattı**.” (Esendal 1992: 129)*

Bir kısa öykünün hemen başından alıntılanan yukarıdaki anlatımlı sahnede koyu olarak dizilen “gösterdiler, geldi, takip etti, söylediler, uzattı” eylemleri görülen geçmiş zamanla düzenlenmiş, başka bir deyişle sahne temel öyküleme kipiyle oluşturulmuştur. Bununla birlikte öykülemedeki başat tutum, anlatımın saf olarak temel öyküleme kipiyle değil, araya giren başka kiplerle beraber gerçekleştirilmesidir.

*“Mayıs içinde mehtaplı bir **geceydi**. Penceresinin önünde uzun uzun oturduktan, iki üç sigara içtikten sonra henüz komşudan dönmiyen annesini beklemeye lüzum **görmedi**, **yattı**.*

*Ay, duvarları, kafeslerin büyümüş gölgeleriyle **nakışlamış[tı]**, süslemişti. Odaya toz gibi, duman gibi tavandan döküldüğü zannolunan tatlı, mavi bir aydınlık **iniyordu**. Salhane önünde durup ta yukarı mahalledeki seslere cevaplar yetiştiren köpeğin inatçı, üşenmez havlamaları arasında birden yan duvar, öbür evin bölmesi vurulur gibi **oldu**; sonra vaktiyle yan tarafa açılan, şimdi destekli, mihli duran kapının önünde biri, yalancı öksürüklerle üç kere **seslendi**.*

*Vehbi Efendi yatağından başını **kaldırdı**, **dinledi**. Öksürük **kesilmişti**, lakin anahtar deliğine yapışmış olması lazım gelen bir ağız, içeriye **derin**, uzun, yanık ahlar **yolluyordu**.” (Karay (Ty): 52)*

Yukarıdaki pasajda sırasıyla “geceydi, görmedi, yattı, nakışlamıştı, süslemişti, iniyordu, oldu, seslendi, kaldırdı, dinledi, kesilmişti, yolluyordu” eylemleri yer almaktadır. Bunlardan “geceydi, görmedi, yattı, oldu, seslendi, kaldırdı, dinledi” fiilleri temel öyküleme formuyla düzenlenmişken geriye kalan “nakışlamıştı, süslemişti, kesilmişti” eylemleri öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesiyle, “iniyordu, yolluyordu” fiilleri ise şimdiki zamanın hikâyesiyle biçimlendirilmiştir. Kimi eylemlerin temel öyküleme kipinin dışındaki formlarla sunulmasının sebebi, bu yolla onların kimi anlamsal incelikleri ifade ediyor olmasıdır. Örneğin öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesiyle oluşturulan öbekteki fiillerin hepsi kendilerinden evvelki görülen geçmiş zamanlı eylemlerden önce olmuş, söylem ise onlardan sonra gerçekleştirilmiştir. Böylece temel öykülemenin arasına giren bu kip öncelik-sonralık ilişkisini başarıyla verebilmiştir. Oysa aynı hiyerarşi saf bir temel öykülemeyle verilemezdi. Şimdiki zamanın hikâyesiyle düzenlenen “iniyordu, yolluyordu” fiillerinde ise bir devamlılık anlamı vardır. Bu anlam, eylemi keskin bir şekilde yakın geçmiş zamana konumlandıran temel öyküleme kipiyle ifade edilemezdi.

“Kahve, ışıklarını yakınca dışarıdaki karın ışığı söndü. İçeriye göz attım. Sekiz kişi ya var, ya yoktu. Küçük kapağının içinden alevler atarak yanan sac sobanın sağ tarafının neredeyse kıpkırmızı kızaracağını biliyor[dum], bekliyordum. Yanımda tavla oynayanlar vardı. Bir zaman onlara daldım. Ara sıra camı silerek alnımı camlara yapıştırıp dışarıyı seyrettim.” (Abasıyanık 1995a: 9)

Temel öykülemenin diğer kiplerle birlikte karma kullanımına ikinci örnekte “söndü, attım, yoktu, vardı, daldım, seyrettim” eylemleri temel öyküleme formuyla, “biliyor[dum], bekliyordum” fiilleriyse şimdiki zamanın hikâyesiyle oluşturulmuştur. Bu örnek ilkinden farklı olarak iki kip içermektedir. Yine olayın anlatımı esas olarak temel öyküleme kipiyle gerçekleştirilmiş ancak araya giren iki eylem başka bir kiple düzenlenmiştir. Şimdiki zamanın hikâyesiyle oluşturulmuş her iki fiilin bir süreklilik ifade ettiği, anlık olmadığı; bu yüzden bunların temel öykülemeyle anlatılamayacağı ortadadır.

2. İkincil öyküleme kipi

İkincil öyküleme kipi adını verdiğimiz şimdiki zamanın hikâyesi, kendi başına nadiren bir bölümün öykülemesini gerçekleştirmekte, çoğunlukla temel öyküleme kipiyle birlikte kullanılmaktadır. Bu dönüşümlü kullanım, birbirinden bağımsız işlevleri ortaya çıkarmaktadır. İlki, temel öyküleme kipinin uzunca süre kullanılması-

nın yaratabileceği tekdüzeliği kırmak, ikincisi ve daha önemlisi ise temel öyküleme kipinin aktaramayacağı eylemleri söylem düzeyine taşımaktır. Kimi fiillerin özünde bulunan devamlılık anlamı, eylemleri anlık olarak yakın geçmişin herhangi bir noktasına yerleştiren temel öyküleme formuyla verilemez. Böylesi durumlarda ikincil öyküleme kipinin kullanımı estetik değil, varoluşsal bir zorunluluktur. Bu kipi üçüncü işlevi şimdilik sanısı yaratmaktır. Bu şekilde temel kiple, yani yakın geçmişle gerçekleştirilen anlatım güyaokurun bulunduğu zaman düzlemine yaklaştırılmış olur. Dördüncü işlevi betimlemeleri yapmak olup bu durum, betimleme kipi kategorisinde incelenecektir.

“Berber salonunun nihayet köşesinde palmiye nevinden, adını bilmediğimiz biçimsiz bir nebatın yeşil eşek kulaklarına benzeyen iri yaprakları altında, arkadaşım ile oturuyor[duk], sıramızı bekliyorduk. Saniyeler birer asır ağırlığı ile geçiyor[du], ben sabırsızlanıyordum. Demir gagalı geveze leylekler gibi durmadan şıkırdayan makasları dinliyor[dum], ‘of... pof!..’ diyordum.” (Ömer Seyfettin 1994: 97)

İlk örnekte az görülen bir durum gerçekleşiyor, parçanın tamamı ikincil öyküleme formuyla aktarılıyor. Buradaki devingenliğin ve eylemlerdeki sürekliliğin temel öyküleme kipiyle anlatılamayacağı göz önüne alındığında niçin bütün pasajın ikincil öyküleme kipiyle düzenlendiğinin cevabı ortaya çıkmış oluyor. Örneğin bir asır ağırlığıyla geçen saniyelerin, sürekli bir sabırsızlığın ve şıkırdayan makasların sesinin temel öykülemeyle ifade edilemeyeceği açıktır.

“Sabri biraz sonra yağmur seslerinin sık ormanda Debussy musikişinin, sanki yanbaşılarında uyuyan bir mahlûk gibi olduğu yerden silkindiğini, mücevher parıltılarıyla kımıldandığını, kendisine yol açtığını duydu. Bu sefer de karısına hatırlatmıştı ona. Bazı geceler çocuklarının beşiğinin başına onu aynı işaretle çağırırdı. Hakikaten garipti bu. Durup dururken insana kendi mazisinin içinden ona bürünerek hücum ediyordu. ‘Tıpkı musiki gibi.’ Bununlar beraber onu, yanbaşında, bütün varlığıyla musikin ocağına eğilmiş, yüzü onun akisleriyle aydınlık görmek, aralarında bu yakınlığı bulmak hoşuna gidiyordu. Ve musiki sanki kendi dikkatlerinin çocuğu imiş gibi ikisinin arasında, onlarla beslenen mucizeli bir varlık gibi büyüüyordu.” (Tanpınar 2003: 159)

İkinci örnekte ise ilkinden farklı olarak temel öyküleme kipiyle ikincil öyküleme kipinin belli bir dönüşümüyle öyküleme gerçekleştiriliyor. Parçanın ilk eylemleri görülen geçmiş zamanla düzenlenmişken -sanki bunu dengelemek ister gibi- son

kısımındaki eylemler şimdiki zamanın hikâyesiyle biçimlendirilmiştir. Örnekte ikincil öyküleme formuyla düzenlenen fiillerin hem bir devamlılık anlamı taşıdığı hem de parçada oluşabilecek tekdüzeliği kırdığı görülmektedir.

3. Geçiş kipi

Uzak geçmiş öykülemesi ya da dil bilgisel terimle söylersek öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi geçişlerde, kısa aralıklarda kullanılan bir kiptir. Bu kullanımlardan birihikâyenin uzak geçmişte yaşandığını belirtmek için öyküye bu kiple giriş yapılması ve hemen ardından temel öyküleme kipine dönülmesidir. Bu işlevi yerine getirmek için kimi öykülerin ilk cümlesinde ya da anlatınlı sahnelerin girişinde bu formun kullanıldığını görüyoruz.

“İssizlik bizden, biz ıssızlıktan korkmuştuk. Arabamız durur durmaz içimizden birisi haykırmak istedi. Lakin bir gece yarısı bir hamam kubbesi altında uğuldayan yankıları hatırlamış bir çocuk gibi derhâl kendi sesinden ürkererek sustu ve neden sonra kendisine emniyeti olmayan bir adam tavırla hepimizin yüzüne ayrı ayrı bakarak:

“Burada hiç kimse kalmamış!” dedi.” (Karaosmanoğlu 1981: 38)

Örnek sahnenin hemen başında, pasajın ilk eylemi “korkmuştuk” ile uzak geçmişe dalınır. Bunun ardından gelen cümlelerin kipleriyle olaylar temel öyküleme düzlemine oturtulur: “istedi, sustu, dedi.” Kimi öykülerin ya da sahnelerin başında ortaya çıkıp sonra yerini temel öyküleme kipine bırakarak *geçiş kipi*, ilk eylemi uzak bir geçmişe konumlandırır. Ardından öyküleme yakın geçmiş içinde ilerlemeye başlar.

Geçiş kipinin, hikâyenin uzak geçmişte yaşandığı imasını takip eden ikinci işlevi, eylemler arasındaki zamansal hiyerarşiyi, öncelik-sonralık konumunu belirtmesidir. Temel kiple öyküleme sürerken bir dizi eylemin arasına bunlardan önce olmuş bir eylem karışırsa geçiş kipi devreye girerek bu eylemi uzak geçmişe yerleştirir. Geçiş kipigörevindeki öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesinin bu işlevi, sahnelerde hâlihazırda eylemlerden önce olmuş ancak sonuçları sonradan fark edilen olaylar için kullanılır (Yivli 2013: 132).

“Aramızda bir daha lakırdı olmadı... Arabacı, uyuklamaya hazırlanıyordu. Benim de gözlerim kapanıyor[du], yaylının içine uzandım. Yattığım yerden serabı seyreder, düşünürken uyumuşum. Rüya mı görüyorum, yoksa kâbus mu basmıştı bilmem, bana haydutlar bizi basmışlar gibi geldi. Arabanın içinde bağırarak uyandım. Arabacıyı da korkutmuştum. Dehşetle bir müddet birbirimizin yüzüne baktık. Bor bahçe-

lerinin içinden geçiyorduk. İki tarafta kerpiç duvarlar arasında ağaçlar uzanıyordu ve latif bir akşam serinliği ortalığı kaplamıştı. O cehennem ateşleri saçan ovayı geçtiğimize memnun oldum.” (Eşendal 1983: 53)

Yukarıdaki parçada hikâye etme edimi “olmadı, hazırlanıyordu, kapanıyordu, uzandım, geldi, uyandım” fiillerinde görüldüğü üzere temel öyküleme ve ikincil öyküleme formlarının belli bir dönüşümüyle sürdürülürken “korkutmuştum” sözcüğünde somutlaşan geçiş kipi araya girer. Bu bağlam içinde korkutmak eyleminin uyanmak eylemine göre önceliği bulunmaktadır. Benöyküsel anlatıcı uykusunda bağırması, daha o sırada bu ani sestem şoför korkmuştur. Benzer bir durum “kaplamıştı” fiili için de geçerlidir. Burada ancak geçiş kipinin ifade edebileceği, sonradan fark edilen bir eylem söz konusudur. Akşam serinliği bir süredir ortalığı kaplamaya başlamış ancak bu değişiklik anlatıcı tarafından sonradan fark edilmiştir. Batı literatüründe *anagnorisis* ya da *epifanya* sözleriyle adlandırılan Türkçede *aydınlanma anı* terimiyle ifade edilen bu özgül an geçiş kipiyle ifade edilmektedir.

“Bir zamandan beri onda öyle garip düşüncelerin vehm-i hirasıyla dimağında bir fikir-i sabit şeklini alan bir his vardı ki ona, gece öleceği hakkında kanaat verirdi. Ve bundan o derecede korkardı ki akşam olup da lambalar yandığı zaman kendisini mezarda zannettiren bir vehim içinde tüyleri ürperir ve her saniye ölümün hiss-i takarrübüyle titrerdi. Bu, onda âdeta bir merak şeklini almıştı. Bunun için geceleri bir kişi, onu nöbetle bekler ve öksürükler biraz sükûnet bulup da uyuyuncaya kadar başucundan ayrılmazlardı.” (Cemil Süleyman 1909: 51-52)

Uzak geçmiş öykülemesinin geçiş kipi olarak bir işlevi de özetleme bölümünde geniş zamanın hikâyesinin aktarmadığı eylemleri özetlemektir. Yukarıdaki pasajda geçen “kanaat verirdi, ürperir[di], titrerdi, ayrılmazlardı” gibi özetlemeyi gerçekleştiren fiillerin arasına “merak şeklini almıştı” biçiminde giren eylem, aynı anlam “merak şeklini alırdı” şeklinde ifade edilemeyeceği için özetleme işlevini üstlenmiştir.

4. Özetleme kipi

Özetlemeler genellikle geniş zamanın hikâyesiyle gerçekleştirildiği için bu forma özetleme kipi adını veriyoruz. Özellikle *indirgeme* tekniğiyle oluşturulan özetlemelerde bu kipi vazgeçilmez biçimde kullanıldığını söyleyebiliriz. Geçmişte birçok defa gerçekleşen olaylar öyküleme birer kez ifade edildiği için bu tekniğe indirgeme diyoruz (Yivli 2013: 108).

“Perizad, bir tanecik kızını, bütün şekliyle şemaiyle hatta ruh-ne-

vazsadaıyla tamamen kendisine müşabih olan timsal-i musaggarını bütün mevcudiyetinin cüz-i mütemmimi gibi telakki eder[di], ruhunun gıdası gibi sever[di], sanki bu muhabbetleyaşırdı.

Çocuk, mader-i melek-hasletinin sinesine dayanıp da onun nefesleriyle muattar olarak teneffüs edemediği havalarla boğulacak gibi içi sıkılır[di]; validesi birlikte bulunmayarak görüldüğü rüyalarda bile helecan-ı talep ileyanırdı.” (Ebubekir Hazım 1910: 168)

Yukarıdaki pasajda geçmişte yaşanmış olaylar özetlenerek verilmiş, bu özetleme sırasında geçmişte birçok kez yapılan eylemler birer kez anlatılmıştır. Geniş zamanın hikâyesiyle düzenlenen “eder[di], sever[di], yaşardı, sıkılır[di], uyanırdı” fiilleri özetlemeyi gerçekleştirmiştir. Özetleme bölümlerinde kimi zaman geniş zamanın hikâyesinin yanı sıra çeşitli anlam geçişlerini ifade edebilmek için görülen geçmiş zamandan ve şimdiki zamanın hikâyesinden de yararlanılmaktadır.

“Aydın vilayetinin ...kazasında bulunduğum sıralarda bir hamam viranesi içinde yaşar bir adam vardı; bu acayip meskeninde yaz kış bir kalın kepeneğe sarılmış otururdu. Buradan dışarıya hemen hiç çıkmazdı. Rızkı, her gün ayağına gelirdi. O kadar ki bazen hepsini yemezdi de kapısının önüne bırakırdı. Buna rağmen bütün civar ahali gittikçe artan bir cömertlikle gene yemek namına ne mümkünse ona göndermekte devam ederlerdi. Vıran hamamın bulunduğu mahallede bu meczubu doyurup beslemek hareketi bazı gün âdeta bir müsabaka şeklini alırdı. Zira onun teveccühünü kazanmak yalnız onun bulunduğu mahalle halkında değil, bütün kaza ahalisince en mühim bir gaye idi.” (Karaosmanoğlu 1981: 52)

Yukarıdaki parçada özetleme kipi adını verdiğimiz geniş zamanın hikâyesinin yanı sıra görülen geçmiş zaman formuyla da karşılaşırız. “Vardı, idi” sözlerinde karşımıza çıkan görülen geçmiş zamanla anlatılan durum, geniş zamanın hikâyesiyle anlatılamayacağı için burada kip değişikliğine gidilmiştir. “Oturmak, çıkmak, gelmek, yememek, bırakmak, devam etmek, almak” fiillerine getirilen geniş zaman hikâyesinin, isim kökenli “vardı, gaye idi” eylemlerine getirilemeyeceği muhakkaktır. Bu gibi durumlarda özetleme kipi dışındaki formlardan da yararlanılmaktadır.

Özetlemede başat teknik olan indirgemeye göre daha az tercih edilen bir diğer teknik seyreltmedir. “Bu yöntemeye göre öyküleme, hikâyeyi oluşturan her eylemin anlatılması biçiminde değil, anlatının ihtiyacına bağlı olarak anlatıcı tarafından seçilen ayrıntılar üzerinden yapılmaktadır.” (Yivli 2013: 109) Böylesi durumlarda kimi zaman özetleme kipinin yerine öğrenilen geçmiş zamanın kullanıldığı görülmektedir.

“Bu sabah erken kocası ile İstanbul’a inmiş, bir iş için Dört Yol’a giden kocasını yolcu etmek için Haydarpaşa’ya geçmiş, sonra İstanbul’a dönüp Cihangir’de, bir bahçe içindeki evinde, hizmetçileri ile tek başına yaşayan babasına uğramış; eve dönüşünde hazır İstanbul’a inmiş iken dükkânlara da uğrayıp astarlık kumaş aramış, istediğini bulamamış, hiç aklında yokken kendine bir ayakkabı, hizmetçisine çorap almış, yorulmuş, üçü kırk geçe vapuruna kendini dar atıp eve dönmüş, soyunmuş... Şimdi çay içiyor, yemek masasının köşesinde duran güler yüzlü hizmetçisi ile konuşuyor..” (Esendal 1992: 136)

Örnek parçada karakterin bir gün içinde yaptığı eylemlerden kimisi seçilerek okura aktarılmıştır. Olayların anlatımında sahne kullanılmamış, başka bir deyişle bu olaylar doğrudan okura gösterilmemiş ya da doğrudan anlatılmamış, olup bittikten sonra aktarılmıştır. Böylesi bir aktarım içinse “inmiş, geçmiş, uğramış, aramış, bulamamış, dönmüş, fiillerinde görüldüğü gibi öğrenilen geçmiş zaman tercih edilmiştir.

“Son zamanlarda artık büsbütün düşmüştü. Senelerden beri, onu, meçhul bir dest-i tahakküme esir eden bu hastalık malul-i müfekkiresinde, tasavvurat-ı garibe ile meşhun, bozuk bir muhakemenin perişanlıklarıyla bütün düşüncelerini aynı nokta etrafında toplayan bir ukde hâsıl etmişti. Küçük bir helecan, onu, en gayr-ı memul-i tasavvurat ile tedhiş eder[di]; elini kalbinin üzerine götürerek:

– Yoksa ölecek miyim?...derdi.

Ve bu şüphe, bazen onda öyle elim bir endişe şeklini alırdı ki saatlerce devam eden bir buhrandan, kırılmış olduğu hâlde çıkar[dı]; baygın düşerdi...

Doktorlar, artık ona ilaç yazmaktan bıkmışlardı. Sadece gelirler[-di], kısa bir muayeneden sonra:

– Bu gün daha iyisiniz... Yemeklerinize dikkat ediniz; geziniz; eğleniniz; kendinizi üzmezsiniz... derlerdi.

Her gün tekrar eden bu nasihatlere artık o kadar alışmıştı ki onlar söylemeden, ne söyleyeceklerini bilir[di]; dinlediklerini hatta işitmeyecek, kendi düşüncelerini takip ederdi. Esasen tavsiye edilen şeyleri şayan-ı itimat bulmuyordu. Ve şimdiye kadar hastalığına bulunamayan bu çarenin adem-i imkân husulünü, doktorların kifayetsizliğine atfediyordu. Her gün bir başka doktor çağırılıyor[du]; etajerin gözleri, günden güne ilaç şişeleriyle doluyordu.” (Cemil Süleyman 1912: 5-6)

Yukarıdaki örnekte çeşitli kiplerle özetleme yapılmıştır. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi, geniş zamanın hikâyesi ve şimdiki zamanın hikâyesi burada kullanılan formlardır. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesibiçiminde karşımıza çıkan eylemlerin geniş zamanla düzenlenemeyeceği ortadadır. Pasajın sonlarına doğru özetlemenin şimdiki zamanın hikâyesiyle yapıldığına tanık oluyoruz: “bulmuyordu, atfediyordu, çağrılıyor[du], doluyordu.” Sonlara doğru bu kipin tercih edilmesinin nedeni, bu bölümü takip eden sahneye hazırlık yapmak içindir.

5. Betimleme kipi

Tabloların aktarımında, bir başka deyişle betimlemelerde genellikle aynı zamanda ikincil öyküleme kipi olan şimdiki zaman öykülemesinin yeğlendiğini görüyoruz. Dil bilgisel olarak şimdiki zamanın hikâyesi olan bu form, tabloyu ortaya koyarken bir anlamda bunu hikâyenin şimdisinde kurmuş oluyor.

“Sabahtan beri iyice karın doyurmuştu vakit bulamadan çalışan bu üç arkadaşta sokağın havası, unutulamaz bir iştihâ, bastırılmaz bir açlık, âdeta midelerinde ezaya yakın derin bir eziklik veriyordu. Bunlar bakına bakına ağır ağır yürürlerken meyhaneler mütemadiyen doluyor[du], denize doğru uzatılmış harap taraçalara, çürük iskelelere, tuzlu balık depolarına kadar her yer, her köşe içen, yiyen yaygaracı, şamatacı insan yığınlarıyla kaynıyordu. Tokuşan bilardo yuvarlaklarının evvela kuru, sonra giriltili sesleri kadeh şıkırtılarıyla birleşerek sokağın uğultusunda tiz, sert akisler yapıyor, çığırkanlık ediyordu.” (Karay (Ty): 67-68)

Yukarıdaki alıntıda yer alan “veriyordu, doluyor[du], kaynıyordu, ediyordu” eylemleri karakterlerin bulunduğu sokağın atmosferini derece derece oluşturuyor. Meyhaneler, taraçalar, iskeleler, balık depoları, insan yığınları tablonun içinde kalıyor. Betimleme hareketli bir perspektiften sunuluyor. Öyküdeki üç karakterin sokak boyunca gezinmesi ve onların gözüne değen ayrıntıların tabloya eklenmesiyle betimleme tamamlanıyor.

“Sarışın amele kâpkırmızı kesilmişti. Saçları yavaş yavaş kirli elleriyle yağlanıyor[du], boynunun damarları şişiyor[du]; göğsü harikulade genişliyor[du], narin vücudu birdenbire atlet insanlarda olduğu gibi atlaşıyordu. Aynı kola yapışmış arkadaşı şişmanın yüzünde bir tamlamı yoktu. Yüzü ise müthiş bir kuvvet sarf ediyormuş gibi buruşuyordu. Fakat bu sahte buruşukluk çok beceriksiz bir şekilde yapılıyordu. Öteki koldaki

iki hemşeri olduğu sözlerinden anlaşılana iki hamlacıdan birisi acınacak bir zayıflıktaydı. O da bütün işi arkadaşına bırakmaya çalıştığı için kızarmıştı. Arkadaşı ise ona en küçük bir kuvvet bile sarf ettirmemek için elinden geleni yapıyordu.” (Abasıyanık 1995b: 10-11)

Yukarıdaki pasajda tablo yine betimleme kipiyle oluşturulmakla birlikte bu örnekteki yöntem ilkinden farklıdır. Burada sahneyle iç içe geçmiş bir tablo, yani dramatize edilmiş bir betimleme söz konusudur. Anlatıcı tarafından hem olayın anlamını gerçekleştiriliyor hem de karaktere ait ayrıntılar verilerek portre oluşturuluyor. Sahneyi oluşturan “kesilmişti, kızarmıştı” eylemlerinin yanı sıra “yağlanıyor[du], şişiyor[du], genişliyor[du], atlaşıyordu, buruşuyordu, yapılıyordu, yapıyordu” fiilleri betimleme kipini kullanarak portreyi düzenliyor. Bu parçada dikkati çeken bir başka durum “yoktu, zayıflıktaydı” sözcüklerinde görüldüğü üzere betimlemede görülen geçmiş zaman formunun kullanılmasıdır. İsim kökenli bu sözcüklerin betimleme kipiyle aktarılmasının mümkün olmadığı için bu özgül örnekte temel öyküleme kipi betimleme formuna yardımcı olmuştur.

6. Yorumlama kipi

Öykülerin açıklama ya da yorumlama bölümlerinde geniş zamanın kullanıldığını, böylece bu bölümlerde aktarılan gerçeklerin geçmişte olduğu gibi bugün de geçerli olduğunun vurgulandığını görüyoruz. Bu gözlemden hareket ederek geniş zamanı *açıklama kipi* olarak adlandırıyoruz.

“Bütün çocuklarda her şeyden ziyade bir şey meylve teveccüh etmek ihtiyacı derunisi vardır ki [...] cinsiyete göre ayrı ayrı mecralar takip eder... [...] bütün oyunlarında bir hüviyet-i recül-ane iktisabına say-i sevaik-i ruhiye ile erkekliğe doğru bir incizabın taht-ı tesirindedir. [...] bu hazzın neşve-i zevki onları o derecede sermest eder ki o an için gözlerine başka bir şey görünmez. Her şeylerinde olduğu gibi sevgilerinde de daima bir ifrat vardır. Sonra bütün oyunlarında kendilerine refakat edecek diğer bir vücudun iştirakini arzu ederler. [...] evin çocuklarıyla ihtilafı nimet addeden hizmetçi kızlarla uşaklardan intihap ederler. Bunlar meyhanında bazen evin kedisiyle kanaryası da dâhildir...” (Cemil Süleyman 1909: 157-158)

Bu ilk örnekte hem de saf biçimde yorumlama kipi kullanılmıştır. İlgili bölümdeki “vardır, takip eder, haz alırlar, sermest eder, vardır, arzu ederler, intihap ederler, dâhildir” eylemleri bu durumu sergilemektedir. Parçada çocukların, özellikle erkek

çocukların belli bir zamana bağlı kalmadan gösterdikleri eğilimleri ve oyun konusundaki tutumları yorumlanmıştır.

“Hani bazı kadınlar vardır, höyük koca ile düşe kalka eblehleşir, içleri kararır, ispinoz gibi susar, otururlar, ama iyi bir kavalye bulunca açılır, dans eder, bülbül gibi şakımaya başlarlar, işte Fenerbahçe de biraz böyledir. Bakarsınız, bir hafta Yeşildirek’le berabere kalır, öbür hafta gider, Londra’da Manchester City’ye İngiliz futbolu öğretebilir.”
(Taner 1994: 138)

İkinci örnekte “vardır, eblehleşir, kararır, susar, otururlar, açılır, eder, başlarlar, böyledir, kalır, gider, öğretebilir” fiillerindeki geniş zaman formu bir açıklamayı ortaya koymaktadır. Anlatıcı, aktaracağı hikâyeye somutluk kazandırmak için kadınlardan, kimi kadınların kişilik özelliklerinden söz ederken bir çeşit yorumlama edimini gerçekleştirir. Sonunda söz Fenerbahçe’ye getirilip bırakılır. Elbette, bu bölümde hikâye dışı bir ayrıntı olan kadın doğası hakkındaki açıklamaların öykülemeyi duraklattığını söylemeliyiz.

“Her insanın ömründe parlak bir günü, bir devri gelir. Bugün unutulmaz, bütün ömür boyunca da söylenir. Tanıdıklardan birini bir geçici komisyona kâtip yapmışlardır. Orada üç beş ay çalışmıştır. Sonra komisyon işini bitirip dağılır. O tanıdığın ağzında bu komisyonun hikâyesi bitmez. Bir ömür sürer. Her sözün altında bir ‘Biz komisyonda çalışırken...’ cümlesi çıkar, komisyonun hikâyesine başlanır.”
(Esendal 1992: 107)

Son örnekte insan doğasıyla ilgili bir gerçek açıklanmış/yorumlanmıştır. İnsanın deneyimleyip kendisince çok önemseydiği bir anı/bir zamanı yaşamı boyunca hep anması/anlatması yorumlama kipiyle aktarılmıştır. Açıklama saf biçimde yapılmamış; “gelir, söylenir, dağılır, bitmez, sürer, çıkar, başlanır” yorumlama kiplerinin yanı sıra “yapmışlardır, çalışmıştır” gibi öğrenilen geçmiş zaman referanslı eylemlere de yer verilmiştir. Bu kullanımın işlevi, uzak geçmişteki olayları indirgeyerek özetlemektir. Böylece yorumlamanın içine özet ifade eden satırlar eklenir.

7. Erken anlatma kipi

Öykü karakterlerinin gelecek tasarılarını, planlarını, hülyalarını önceden anlatmak için kullanılan form erken anlatma kipidir. Bu durum, ileriye sıçrama tekniğiyle birlikte söylemde gerçekleştirilir. Bu tip anlatım, dil bilgisel olarak gelecek zamanın hikâyesiyle yapılır.

“Sonra karar veriyordu: Eğer böyle devam ederse artık onunla yaşamayacak[tı] ve bir daha ricatı mümkün olmayan bir kat-i alaka ile ayrılacak, evet, mutlaka ayrılacaktı. Burada zihni bir saniye durdu. Sonra bu kararın suret-i icrasını düşündü. Mademki bir başkasını seviyorsun, beni terk mi et, diyecekti?.. Bu teklif bütün tesirleriyle zihninde yavaş yavaş büyümeye, kesb-i ehemmiyet etmeye başladı. Ve o dakikada kendisini terk edilmiş görmekten titredi. Sonra kocasını, sevgilisinin kolları arasına koşarken tasavvur etti. O zaman ne yapacaktı?.. Bütün bu kıskançlıklara sebebiyet veren şeyleri, kendi eliyle hazırlamış olmayacak mıydı?..”
(Cemil Süleyman 1909: 111)

Yukarıdaki parçada geçen “yaşamayacak[tı], ayrılacaktı, diyecekti, yapacaktı, olmayacak mıydı” sözcüklerinde erken anlatma kipiyle karşılaşırız. Pasajda kadın başkarakter gelecekte yapmayı tasarladığı eylemleri erken anlatma kipiyle aktarmaktadır.

“Kızların yanında bütün gece kalmak, rakı, şarap içmek yasaktı. Bir nefes bir kızın odasında bir saatten ziyade duramayacak[tı], işini bitirdikten sonra sırasını bekleyen askere bırakacaktı. Sekiz yaşından aşağı kızlara dokunulmayacak[tı], bunların çirkin, zayıfları öldürülecekti. Güzel, kuvvetlileri toplanıp vaftizlenerek Bulgaristan'a gönderilecekti. Yalnız çok ihtiyarlar, Hristiyan olurlarsa sağ bırakılacaktı. Bir yaşından altmış yaşına kadar erkek, sekiz yaşından kırk beş yaşına kadar bütün kadınlar, kızlar, cesetleri meydanda kalmamak üzere sessizce kesilecek[ti], geceleri merkez taburundan çıkarılacak angaryalar vasıtasıyla yine iki komite reisinin nezareti altında şehrin dışarısındaki hendeklere gömülecekti.” (Ömer Seyfettin 1994: 13)

İkinci örnek, düşman askerlerinin planlarını ortaya koyan bir önceden anlatma bölümüdür. Pasajda yer alan eylemler henüz yapılmamış ancak yapılması düşünülmüştür. Bir çeşit anlatmada sabırsızlık gösteren bu satırlar, erken anlatma kipi olan gelecek zamanın hikâyesiyle düzenlenmiştir. “duramayacak[tı], bırakacaktı, dokunulmayacak[tı], öldürülecekti, gönderilecekti, bırakılacaktı, kesilecek[ti], gömülecekti” fiillerinin hepsi bu formla düzenlenmiş olup bu yolla olası bir gelecek zaman inşasına girişilmiştir.

Sonuç

Cemil Süleyman'ın Öyküleri kitabında inceleme nesnesi olan yazarın kısa anlatılarından hareket ederek oluşturduğumuz kurmaca anlatıda kip kategorisi bu çalışmada önsel bir gerçek olarak kabul edilmiş ve inceleme bu temel varsayım üzerine kurulmuştur.

Adı geçen kitapta somutlaşan temel öyküleme, ikincil öyküleme, geçiş, özetleme, betimleme, yorumlama, erken anlatma kipleri benzer görev ve aynı işlevlerle geçen yüzyılın ilk yarısında yayımlanan pek çok öyküde yeniden saptanmıştır.

Esas olarak sahneler görülen geçmiş zamanla, özetlemeler geniş zamanın hikâyesiyle, betimlemeler şimdiki zamanın hikâyesiyle, yorumlamalar geniş zamanla ve erken anlatmalar da gelecek zamanın hikâyesiyle gerçekleştirilmektedir.

Burada sayılan temel kiplerin ifade etmekte yetersiz kaldığı kimi anlam ve işlevler için zaman zaman bu eşleşmelerin bozulduğu ve aynı görev için birden fazla dil bilgisel biçimin devreye girdiği görülmektedir. Ancak bu durumda bile anlatı formları belli bir sistematik içinde karşımıza çıkmakta, temel ve ikincil kipler birleşerek bir anlatı grameri oluşturmaktadır.

Kaynakça

ABASIYANIK, Sait Faik, 1995a, *Mahalle Kahvesi / Havada Bulut*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

ABASIYANIK, Sait Faik, 1995b, *Şahmerdan / Lüzumsuz Adam*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

CEMİL SÜLEYMAN [Alyanakoğlu], 1909, *Timsal-i Aşk*, Uhuvvet Matbaası, İstanbul.

CEMİL SÜLEYMAN [Alyanakoğlu], 1912, *Ukde*, Resimli Kitap Matbaası, İstanbul.

EBUBEKİR HAZİM [Tepeyran], 1910, *Eski Şeyler*, Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaacılık, İstanbul.

ESENDAL, Memduh Şevket, 1983, *Saban Külbastı*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

ESENDAL, Memduh Şevket, 1992, *Güllüce Bağları Yolunda*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

F. CELALETTİN [Göktulga], 1923, *Talak-ı Selase*, Kütüphane-i Sudi, İstanbul.

KARAOŞMANOĞLU, Yakup Kadri, 1981, *Millî Savaş Hikâyeleri*, Birikim Yayınları, İstanbul.

KARAY, Refik Halit, (Ty), *Memleket Hikâyeleri* (İlaveli 2. basım), Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.

ÖMER SEYFETTİN, 1994, *Beyaz Lale / Zamane Yiğitleri / Yeni Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

TANER, Haldun, 1994, *Onikiye Bir Var / Sancho'nun Sabah Yürüyüşü / Gülerek Ölmek*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

TANPINAR, Ahmet Hamdi, 2003, *Bütün Öyküleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

YİVLİ, Oktay, 2013, *Cemil Süleyman'ın Öyküleri*, Ürün Yayınları, Ankara.